

Nationaldagens frände i Hemse i lördags började, såsom förut meddelats, i regnets och den fåtaliga allmänhetens tecken. Fram på middagen klarnade det emellertid, och publiktillströmningen växte.

Landshöfding Roos' högtidstal i kyrkan började, såsom i lördags omnämnades, med en skildring af Gustaf Vasas lifsgärning. Därefter framhölls betydelsen af att äga stora minnen.

Att se tillbaka på gamla årofulla minnen, sade tal, har vikt och värde därigenom, att då vi sedan blicka framåt, sker det med större tillförsikt, större tro till oss själva, enär vi då veta, att vi svenskar förut bestått och besegrat faror och svårigheter, som synta oförfärliga. Och fädrens ära blir vår, om vi icke som vansläktade vekliger endast tänka på egen fördel, egen bekvämlighet, utan sträffa efter att likna dem i medborgerlig dygd, i mannadåd, i kärlek till fäderneslandet. För att ernå en trygg och lycklig utveckling tarfar vårt land först och främst svenska män och svenska kvinnor. Folkmängdens ringa tillväxt i vårt land i förhållande till i andra nationer är ett för framtiden beklagligt tecken. Särskildt beklagligt för oss är, att Gotland är ett räknat bland de härvidlag lögst stående delarna af landet. I ett gottländskt ting är fodelsernas antal mindre än dödsfallens, ett förhållande som i det öfriga Sverige endast äger rum i ett öländskt härad.

Särskildt beklagade tal, det s. k. tvåbarnssystemet, hvilket hotar att för landsbygden varda mera förhärjande än invandringen till städerna och emigrationen. Vi må här se på det förhållandes våldets undergång just genom sagda faktorer, ledande till barnlöshet och människobrist, så att åkrarna saknade armar och äfven städerna tömdes på invånare, trots frånvaron af svårare krig och farsoter. Skall vårt folk gå samma väg, då hjälpa inga fästningar, inga pansarbåtar eller kulsprutor, då hjälper ej ens den enskildes mannadåd. Detta må särskildt våra unga allvarligt lägga på sinnet, så att de icke göra sig meddelaktiga i detta undergräfvande af rikets bestånd, i detta långamma dödande af vår moder Svea.

De män och kvinnor, som vårt land behöver, måste för att vara till verkligt gagna ha sin arbetskraft oförfärlig af laster, icke nedslätt af superi, icke förlösd genom lättja och dånghet. Kroppen måste bevaras sund, sinnet friakt och glad, beväpnadt mot motgångar, och all kunskap, som står till buds, måste inhämtas, ty därmed undfås makt. Må gudsfruktan, kärlek till hvarandra, kärlek till den jord, som fostrat oss, alltnera genomströmma oss, må plikttröhet och redbarhet känneteckna allt vårt handverk, må vårt mål vara att i någon, om också aldrig så ringa, mån bidraga till fäderneslandets förkofran och stärkande — då skola vi nå, hvad sköden sjunger om de svenske, att ingen skall blifva mera än de. I förhoppning om att alla skulle söka bringa detta hopp till verkligheten, framsade tal, under det att allmänheten stående åhörde orden, en kort bön för konungen och fosterlandet samt utbragte ett fyrfaldigt lefve för dessa.

Organistföreningens sångkör utförde härefter »Hör oss, Svea», hvarpå biskop von Schéele höll en populär föreläsning öfver ämnet »Religion och kultur». Föreläsningen eller kanske rättare föredraget var grundad på gedigen sakkunskap och var i sin stil och sitt utförande ett oratoriskt storverk.

Religion och kultur framhöll tal, såsom de två största stormakterna här i världen; de äro ständigt i strid med hvarandra genom tiderna, och segra ligger så å det ena, än å det andra hållet, görande utvecklingens gång till en växlande kedja med kurvor utåt tiderna.

Ju längre tillbaka vi gå genom tiderna, desto djupare religiositet finna vi. Nu för tiden har man i allmänhet lätit ett sdetstrida i stället för ett »han», i det att förhållandet mellan gudomen och människorna kunnat svagt personligt. Indien och Egypten äro de land, som bäst och längst bevarat det personliga förhållandet, när detta personliga slutligen brast, gingo de båda stora nationerna hvar på sin tid under. Grekland och Rom följde sedan som behärskande stormakter. För dessa nationer fanns visserligen en stark personlighet i gudomförhållandet, men denna personlighet hade fått sin styrka på bekostnad af gudomens gudomlighet, i det att nationernas gudar och gudinnor framkonstruerats som från människorna hämtade typer och ingalunda voro fria från mänskliga defekter i sedligt hänseende.

Svenska folket har nu senast länge haft en ledande ställning, då det gäller det personliga i gudomförhållandet. På sista tiden har man därför haft att bevitna en märklig pånyttfödelse i Italien och Grekland. Huru länge Sverige skall stå kvar som föregångslandet, beror på oss själva. Tal, härvidlag härvid till en del tankar i landshöfding Roos' föredrag och framhöll, att ett friskt lefnadsmod är villkoret för att kunna bevara lefnads-hoppet.

Tal, karaktäriserade härefter humanismen och naturalismen i deras ställning till religionen. Naturen har intagit tronen, men i Frankrike (med lofvande efterklang i vårt land) har redan börjat en glädjande uppgång ur den djupa kurvan nedåt i utvecklingen med t. ex. en Henri Bergson. Sverige har med t. ex. en Vitalis Nordström följt efter och framvisat, att vetenskapen nu varit alldeles framman emot religion, samt hänvisat till hjärtat, där tron bor. Folket måste vid hjärterötterna lyftas upp ur naturalismen och lära sig, att individen måste utvecklas till en frä, en skapare, en herre, först då herre öfver sig själv.

Efter att ha framhållit socialismens ädromåste lyfta på rätt och sanning, och påpekade slutligen auktoritetens betydelse för oss, hvar, som vill framåt.